

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
6/2011 vp**

**Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairaus-
vakuutuslain ja työterveyshuoltolain muutta-
misesta**

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä lokakuuta 2011 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain ja työterveyshuoltolain muuttamisesta (HE 75/2011 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Virpi Korhonen ja lääkintöneuvos Kristiina Mukala, sosiaali- ja terveysministeriö

- lakimies Pirkko Sihvonen, Kansaneläkelaitos
- asiantuntijalääkäri Kari Haring, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- sosiaali- ja terveystieteellinen asiantuntija Riitta Työläjarvi, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- yritysturvallisuustoimiston päällikkö Jyrki Hollmén, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- lainopillinen asiamies Harri Hellstén, Suomen Yrittäjät ry
- työterveyshuollon ylilääkäri Pirjo Anttila, Kesko Oyj.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esityksen tavoitteena on parantaa työssä olevien työkyvyn arviointiprosessin toimivuutta ja varmistaa varhainen puuttuminen pitkittyviin työkyvyttömyyksiin. Työterveyshuollon tehtäväksi säädetään lausunnon antaminen työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä sekä työnantajan tehtäväksi työntekijän työssä jatkamismahdollisuuksien selvittäminen yhteistyössä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa viimeistään sil-

loin, kun sairauspäivärahaa on maksettu 90 arkipäivältä. Työterveyshuoltolakiin lisätään myös säännös, joka velvoittaa työnantajan ilmoittamaan työterveyshuollolle työntekijän kuukauden jatkuneesta sairauspoissaolosta. Tällä varmistetaan, että työterveyshuolto saa ajoissa tiedon tarpeesta arvioida työntekijän työkykyä. Työterveyshuollon lausunto on jatkossa edellytys sairauspäivärahan maksamiselle 90 sairauspäivärahopäivän jälkeen.

Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavina. Työntekijän työkykyisyyttä koskevan lausunnon sitominen määräaikaan ja sitä edeltävien toimenpiteiden mainitseminen laissa selkeyttää käytäntöjä työkyvyttömyyden ehkäisyssä. Samalla työkyvyn arvioinnin ja työhön paluun suunnittelun lakisääteistämällä ohjataan työpaikan eri toimijat työnantaja, työterveyshuolto ja työntekijä yhteistyössä etsimään keinoja työntekijän pitämiseksi työelämässä.

Valiokunnan näkemyksen mukaan uudistuksen toimeenpanossa on olennaista, että sairastunut työntekijä saa tarvitsemansa tuen ja esitetty prosessi etenee työpaikalla aidosti yhteistyössä eri osapuolten kesken. Toimeenpano edellyttääkin yhteistyömallien hiomista paitsi työnantajan, työterveyshuollon ja työntekijän välillä myös muun terveydenhuollon ja Kelan kanssa. Valiokunta korostaa, että yhteistyömalleja on syytä kehittää siten, että työntekijän kuntoutustarve, jäljellä oleva työkyky ja työhön paluun edellytykset saataisiin selvitettyä jo hyvissä ajoin ennen 90 päivärahopäivän täyttymistä. Yhteistyön jatkuminen on tärkeää myös mainitun määräajan ja lausunnon antamisen jälkeen. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että sairauspoissaolojen seurannan perusteella työpaikoilla on tarpeen puuttua varhaisen tuen mallilla myös niihin sairauspoissaoloihin, jotka eivät täytä lain tiukennettua puuttumisvelvoitetta.

Valiokunta toteaa, että uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä kouluttaa työterveyshuollon eri ammattiryhmiä tuottamaan uudistuksen vaatimat asianmukaiset palvelut. Työterveyshuollon on tunnettava työpaikan olosuhteet hyvin, jotta työntekijän voimavaroja pystytään arvioimaan suhteessa työn vaatimuksiin. Työnantajilta puolestaan edellytetään valmiutta toteuttaa sairauslomalta palaavan tarvitsemat tukitoimet ja työtehtävien tai työaikojen mukautukset. Esityksen perusteluissa todetaan, että ensisijaisena tavoitteena on, että työntekijä palaa omaan työhönsä tai muuhun työhön saman työnantajan palvelukseen. Työhön paluu ei kuitenkaan saa vaarantaa työntekijän terveyttä tai toipumista. Jotta selvitysprosessi aidosti johtaa työssäjatkamismahdollisuuksien parane-

miseen, tulee myös johto- ja esimiestehtävissä olevat perehdyttää selvitysprosessiin. Uudistus vaatii myös kaikkien osapuolten tarpeet huomioon ottavaa tiedottamista ja ohjeistusta. Erityisesti Kelan ohjeilla tulee olemaan keskeinen merkitys toimijoiden ohjauksessa.

Työterveyshuollolle ja työnantajalle uudistus tuottaa jonkin verran lisätyötä, erityisesti sen voimaantulovaiheessa, jolloin uusien toimintatapojen luominen ja perehdyttäminen sitoo resursseja. Tehtävien lakisääteistämisen myötä vaadittava lausunto olisi jatkossa osa niitä ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä, joiden kustannuksiin työnantajille maksetaan sairausvakuutuslain mukaan 60 prosentin korvaus. Lisäksi pidemmän päälle sairauspäiväraha-kausien lyheneminen ja alkavien työkyvyttömyyseläkkeiden vähentyminen merkitsee työnantajille myös kustannusten säästöä.

Valiokunta toteaa, että tavoite työkyvyttömyyksien vähentämiseksi edellyttää työterveyspalvelujen kattavuuden parantamista edelleen. Kattavuudessa on puutteita erityisesti pienissä organisaatioissa, joiden työntekijöistä noin kolmasosa on vuonna 2007 tehdyn tutkimuksen mukaan vailla työterveyshuoltoa. Työterveyshuollon toteutumista hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti haittaa paikoin se, että osaavista ammattihenkilöistä on pulaa ja henkilöstön saatavuudessa on isoja alueellisia eroja. Kunnallisen terveydenhuollon mahdollisuudet tuottaa lakisääteiset työterveyspalvelut vaihtelevat, eikä yritysten tarpeisiin soveltuvia yksityisiä palveluja ole saatavissa kaikissa osissa maata.

Valiokunta korostaa, että lakiehdotuksen mukaan sairauspäivärahan maksatusta ei voi keskeyttää, jos lausunnon toimittamatta jättäminen ei johdu työntekijästä. Kelan sisäisen ohjeistuksen tulee tältä osin olla selkeä, etteivät puutteet työterveyshuollon järjestämisessä koidu työntekijän vahingoksi ja jotta kohtuuttomat päivärahan epäämistilanteet vältetään.

Valiokunta kiinnittää huomiota vielä siihen, että esitys koskee pääasiassa pitkäkestoisesti työsuhteessa olevia henkilöitä, jolloin sen ulkopuolelle jää valtaosa epätyypillisissä työsuhteissa

olevista sekä päivärahan saajia, jotka ovat yrittäjiä, opiskelijoita ja työttömiä työnhakijoita. Koska yrittäjillä ja työelämän ulkopuolella olevilla ei ole työnantajaa tai järjestettyä työterveyshuoltoa, ehdotettu muutos ei sellaisenaan sovellu näille ryhmille. Pätkä- ja silpputoita tekevillä ei myöskään useimmiten ole työnantajaa sairauslomien pitkeytyttyä. Näiden henkilöryhmien kohdalla on vastaavaa tarvetta parantaa varhaista puutumista pitkeytyviin työkyvyttömyyksiin. Valiokunta toteaa, että on tarpeellista jatkaa selvitystyötä esityksen ulkopuolelle jääville ryhmille

soveltuvan työkyvyttömyyden arviointiprosessin luomiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8 päivänä marraskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tarja Filatov /sd
vpj. Anne-Mari Virolainen /kok
jäsen. Sanni Grahn-Laasonen /kok
Anna Kontula /vas
Eeva Maria Maijala /kesk
Lea Mäkipää /ps
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd

Elisabeth Naucélér /r
Kristiina Salonen /sd
Mikko Savola /kesk
Eero Suutari /kok
Katja Taimela /sd
Jani Toivola /vihr
Maria Tolppanen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.